

MIRAN RUSTJA

Nebesni madeži

ZALOŽNIŠTVO JUTRO

Smo steza naših poti

Ali je težko stanje, trpljenje, le dogodek, ali je kaj povsem drugega? Isto vprašanje se zastavlja za vsa druga stanja. Tudi za srečo.

Nobeno stanje ni dogodek, dogodke delajo stanja. Ljudje pa delamo stanja, posredno torej dogodke. Življenje, zdravo, in tudi bolno, je stanje in naš odziv ureja počutja in odnose.

Močna čustvovanja, iz njih znajo nastati velike umetnosti, so posledica človekove Dušne konstrukcije, ki ji morajo biti za vsakršno stanje dani vsi potrebni pogoji. Ni stanja brez vzpostavljenih pogojev. Tudi za nastanek življenja je potreben konkreten odnos, ki ustvari organizem v vseh možnih oblikah. Sreča, če je ta odnos ljubezen, ljubezen med možem in ženo in ljubezen nasploh. Samo strast ima tu pomanjkljivo, ali celo bolno vlogo.

Močna čustvovanja v stanju ofenzive delajo velike stvari. Glasbo, pisano besedo, likovno umetnost, vse umetnosti. Tudi ljudske.

Ali je torej ofenzivnost čustvovanj, ki nemalokrat povzročajo trpečnost, bolezen živcev, danost, namenjena nekaterim, ki so spoprijeti z življenjem nekoliko drugače? Prav gotovo so spoprijeti tako, da se skozi Dušo po možganih pretaka doživljanje, ki zahteva in narekuje takemu človeku, da se bori na poseben način. Predvsem, da se nenehno spopada sam s sabo in se mora ob tem mučiti tudi z okolico. Nekateri imajo, ali imamo tako

V enakosti smo si ljudje najbolj različni

In obratno, seveda. Prav različnost nas dela ljudi najbolj enake. Razočaranja.

Razočaranje je žalost nad nekim dejanskim stanjem, ki odstopa od človeške prvinskosti. To je neke vrste nazadovanje v času oziroma človekovi večni želji in potrebi po napredovanju. Se pravi, da je čas razočaranja obratnost in je obdobje, ko človek zazna svoje možnosti in zmožnosti. Nezmožnost postane možnost, zato človek žaluje.

Žalovanje ob morda težki izgubi, nekem konkretnem stanju od zunaj, je povsem nekaj drugega.

Je pa vsakršno žalovanje v sorodstvenem stanju. Je stanje proti nazaj, ali še težje, je stanje na mestu, ki ni tukaj in ni sedaj. Tukaj in sedaj je v takem primeru le dogodek. Žalovanje vodi v žalost, žalost pa v bolezen.

Le odsotnost sile na silo je zdravje.

Življenje samo po sebi in v lastni biti ljubi človek na povsem svoj način. To je tudi ena od življenjskih resnic, ki kaže na to, da smo močno vpeti vase. Življenje samo predstavlja človeku več pritiska, kakor neke mirnosti. Še noben človek se ob rojstvu ni prismejal na svet. Vsak prijoče.

Z rojstvom se začne proces, ki je v nenehni odvisnosti, ki je pogojen. To zna biti tudi peza življenja. Okolje, načini bivanja,

Različnost posameznika naredi enakost celote

Človek je v svoji enosti mnogo dimenzionalen. V želji po enem delu ogromno različnih stvari in te ogromnosti se kopičijo v velikokrat prenatrpano eno življenje. Take čustvene bisage se nalagajo v skupnost in ta si tako postaja vse bolj podobna. Podobna tudi in predvsem v različnostih.

Različnosti pa so tiste, ki delajo enost, le ta pa je zopet zelo različna.

Konec koncev se je človek razvil iz potrebe. Ni nastala potreba zaradi človeka. Narava je človeka izoblikovala do zanjo ustreznega nivoja.

Smo torej orodje narave, smo njen sestavni del, eden izmed delov celote, potrebne za oblikovanje, za kreacijo, da se izpolnjuje možnost za obstoj stvarstva. Enakovreden in pomemben del celote, ki jo imenujemo galaksija.

Zato je Bog večnost in Bog je vse!

Odstopanje od vsake najmanjše celosti vsega, v kar smo vpeti, je madež. Ta se spreminja glede na našo uglašenost s stvarstvom. Naše zdravje ali ne-zdravje je tako v popolni odvisnosti od harmonije z vsem, v čemer smo, kar smo in za kar smo. Bolezen, pa naj bo psihična ali fizična, ni imaginarna. Je golo dejstvo.

Z vsakim trenutkom odhajam kot delček nečesa novega

Odhajam in prihajam. Iz večnosti v večnost, iz trenutka določenega časa v območje časa, ki se ga ne da izmeriti. Za sabo puščam sledi in prav te kramljajo z mano in z vsemi, katerih del in celota sem.

Sledi, ki se jih tudi nalezem od vseh onih, ki me hote ali nehote zaznamujejo. Sem sodijo tudi vsi tisti, ki jih ne poznam, a me kljub vsemu oblikujejo.

Od tod negotovosti, sreče, od tod vse možnosti, tudi tiste, ki utesnjujejo.

Zato klic naslednjim časom in vsem časom našega življenja, naj bodo ta trenutek. Ta trenutek je gotovost in je, vsaj v večini, znana resnica. Tudi prejšnja ali morebitna kasnejša žalost je ta trenutek znosnejša, ker že dela in ji pešajo sledi negotovosti.

Edino ta trenutek je gotov in je otipljiv. Negotovosti so le stiske, ki so prikorakale od nekje prej in stopajo v bodočnost.

Od tod pomembnost stanja ta čas, ker ta ustvarja pogoje za naprej in je posledica tistega, kar se je dogajalo v preteklosti. Obremenitve tega trenutka so pridelek in so sejanje.

Stanja »ta čas« se zlagajo iz poprej in pridobivajo na potem.

Ko se človek za trenutek nekam vdano zazre, zaživi vse tri dimenzije časa in prostora. To je trenutna smrt, ki še intenzivneje zaživi.

Mejniki nam ponujajo rešitve

Ker je človek zavestno bitje, izpolnjuje pogoje, da je samostojen. In prav samostojnost nam odpira možnosti, da se vežemo na družbena področja. Smo del nekih možnosti, ki jih na individualen način spleta v območja celotnega človeštva. Odnos do vseh ostalih stvari na svetu ni nič drugega kot vez med enim in neskončnim. To je tisti človek od enega Boga.

Bog Oče, Sin in Sveti Duh.

Jaz, Ti in Vse!

Brez tega trojega ne more biti ničesar. Ker je poprej, sedaj in je večno. To večno pa je zopet poprej, sedaj in to kar bo. Prav zaradi svoje vseobsežnosti je neminljivo. To je Bog in je prav zaradi tega. Večno se torej veže na vse čase, ki so bili, so in bodo. In ker od nikoder ne prihaja, je ravno sedaj tu. Zaradi tega je nujno, da Boga spoštujemo in se ravnamo po njegovi volji, ker s tem potrjujemo sebe. Sicer pa druge možnosti ne obstajajo kot te, da Bog je in mi v Njem.

Da je Bog v nas, ni potrebno dvomiti, ker smo ljudje dovolj celostni, da smo Eno v vsem. V nas ne more biti nihče drugi, ker tisočletja že potrjujemo sebe v enaki iščočni drži.

So vedenjska odstopanja, ki jim rečemo greh. To so le človeški padci in trenutna odstopanja. Povzročajo sicer težke stvari, ker se moramo, tudi in predvsem z upiranjem, postavljati v osnovni

Izvirni greh izgine že ob spočetju

Fant in dekle sta si v odnosu izpovedala ljubezen. Potem sta se vzela in se oblila z vodo znoja predanosti. Krstila sta spočetega. Zarodek je torej zagotovo že človek.

Človek je razdalja v odvisnosti svoje neodvisnosti. To pomeni, da si svobodo privzema tako, da spreminjajoče doživlja svoje odgovornosti oziroma dolžnosti. Svojo dejavnost velja tržiti skozi svobodo. Prav nesvoboda pa opozarja človeka, da ima tudi dodane možnosti zaradi sposobnosti, da se tudi konfliktno prebija skozi paradokse odvisne neodvisnosti.

Ali je človek odvisen od greha, ali je greh odvisen od človeka?

Ne eno ne drugo. Greh je stvar življenja, kakor je stvar življenja milost.

Izvirni greh je človek postavil zato, da si lajša in opravičuje težo ter daje možnosti. Izvirni greh je dokaz, da človek od vedno išče temeljni vzrok človeških nejasnosti o trpljenju. Človek potrebuje pojasnila in si jih polasti na vse mogoče načine. Z avtosugestijo postanejo iščoče stvari neka splošna resnica, ki dela svoje vrednosti, pa tudi nevrednosti. Vendar nikoli dovolj dobro in popolnoma. Zato krst, ki je preventiva in kurativa.

Kar je »greh«, je tu, zemeljsko. Človek ne more in tudi ne sme privekati na svet s krivdo. Naj bo zgodba o Raju in Peklu še tako utemeljeno primerna našemu življenju, vendar je neprimerno, da stvarem dodajamo zgodbe, ki maličijo srečo.

Človek odhaja in nenehno prihaja

Prezrtost ali namerna malomarnost kateregakoli trenutka v življenju predstavlja izgubo. Kajti dogodki v življenju so živa snov in prav ta snov dela dogodke.

Splošno človek v življenju več trpi, kakor ne. Menim, da si trpljenje velikokrat le predstavljamo oziroma je trpljenje le rezultat hotenja, kako naj bi vedno nekaj bilo, da bi bilo boljše. Tisto lepo, ki prihaja, je, kar odhaja, je vse prevečkrat zbegano in podvrženo negotovostim. V lepem je človek krhkejši, kakor v resničnem. Kajti resničnost je vse in resnična je tudi »krhkost«
lepega. V čistosti sleherna krhkost odpade.

Vse lepo naj bo najbolj resnično!

Ljudje smo središče nekega toka, ki prihaja in odhaja. Kako resnično je, je stvar naših odločitev. Do zmožnosti naših odločitev pa pelje pot, ki ni vselej enostavna. Pelje v krogu, ki nima vnaprej nam znanega premera. Smo center kroga in smo premetavajoči se ciklus, vendar je mesto našega bivanja dovolj določeno. Naša zmožnost in pripravljenost orientacije določa, kako se počutimo in koliko smo zdravi ali bolni. Krog življenja je enako zdrav in bolan obenem. O več enega ali več drugega odločamo mi. Tu se še enkrat, kakor v mnogih primerih, potrjuje dejstvo, da je naše čustvovanje odločilen dejavnik našega življenja.

Zlomljen vedno zaradi in za nekaj

Naj bo človek zlomljen na plečih, v srcu, ali na plečih Duše; vedno je zaradi in za nekaj sreča in vedno je zaradi in za nekaj žalost. Žalost je drugačna sreča. Pač dogaja se in treba je biti pozoren. Namen je vedno pred vsebino nekega konkretnega stanja.

Ali nismo ljudje lahko že srečni in ustrezno popolni zaradi vprašanj, ki se nam zastavljajo: zakaj in čemu? V vprašanjih je že izzvan odgovor, ki ponuja rešitve. Vprašanje je, ali jih, rešitve, zmoremo, ali ne. S tem celo gojimo pestrost življenja in ta pestrost je lahko ali veselje ali pa tudi žalost. V vsakem primeru zna biti to dober antidepresiv, ker je depresija neke vrste odsotnost motivacije. Zastavljena vprašanja in trud za odgovor nanje je motivacija, ki vodi proti cilju in s tem v zdravje. Čustveno, seveda, ki pa je pogoj za odsotnost marsikatero bolezni na nivoju telesnega. Zato velja biti vztrajen. Vztrajnost je potrebno imeti rad, z njo soglašati. Gladiti jo je potrebno. Da to ni vselej lahko, vemo, da je pa nadvse učinkovito, zvemo slej ali prej. Vsekakor uvidimo ob prvem izboljšanju vsakega stanja, ki gotovo ne more izostati.

Čustvene brazgotine imajo svojo bakterijo v otroštvu in mnogo prej. Ob spočetju. Tam, kjer sta mati in oče zasadila novo življenje. Dednost na osnovi navad, karakterjev, načina življenja.

Kakšen bo kateri človek, se zazna že ob prvem srečanju fanta in dekleta, ko zasejeta odnos.

Različne vrste psihičnih težav imajo skupno točko

Paleta stisk: od depresij, nevroz, maničnosti, psihoz, shizofrenij imajo v osnovi svojo vzporednost, ki izhaja iz enega, in se razbohotijo v različne načine obolenja, vendar menim, da je v osnovi vzrok vedno od istega poslanstva. Resda so v poteku bolezni, kot ugotavlja znanost, v možganih fizična odstopanja, odstopanja pa ustvarijo prav čustveni pritiski. Čustveni pritiski so kot voda, ki oblikuje strugo, so kot veter, ki upogne, so kot sonce, ki omogoča rast ali celo zažge.

Čustveni pritiski delajo mnogo prej kot jih »bolna« oseba zazna. Vse stvari, tudi sreča, delajo mnogo prej, delajo od rojstva, od spočetja in rodbinsko še daleč nazaj.

Če se vrnem na skupno točko različnih simptomov, velja razmišljati, da je v odnosu do samega sebe ogromno stvari v enem in istem, vendar z različnimi podoživljanji. Podoživljanja oblikujejo in izoblikujejo shemo, tisto, ki se pokaže kot konstrukcija našega življenja. In če rečem, da so psihične stiske v izvoru enost, velja pritrditi, da so enost v človeku prav vse stvari. Tudi zdravje ali pa sreča.

Enost je življenje. Po tej definiciji nimamo kaj, kakor da priznamo, da sta bolezen in zdravje življenje, ki ga moramo priznati kot vrednost in svojskost. Življenju pripadamo in življenje pripada nam.

Človek je vedno na sledi samemu sebi, vendar se nikoli ne ujame

Pri tem uporablja različne možnosti in celo ne možnosti. Uporablja zdravje, pa tudi bolezen, uporablja zdravila, trike, iskrenost, upanje, nenazadnje sodi med nikoli popolnoma dosegljive popolnosti tudi ljubezen.

Sreča, da je tako, da nas zaradi nenehnega pomanjkanja ohranja pogled v preteklost, sedanjost in prihodnost. To je hrepenenje. Vse tri čase uporabljam zato, ker je hrepenenje stvar sedanjosti, ustvarja pa celostno in celo življenje. Pravilno hrepenenje dela ljubezen in ljubezen vrača človeku nova hrepenenja. Taka bogastva se zaokrožujejo v lepoti. Kajti ljubezen je lahko samo lepa in ne pozna česa drugega.

Nemogoča želja po namišljeno popolni ljubezni pa spravlja človeka v zadrege. Če je ljubezen iluzija, je to narobe. Današnji čas ljubezen vse preveč reklamira in jo s tem postavlja v neprehodne poti, ker bi jo bilo po tej logiki možno kupiti za denar.

Erotika, ki je medijsko podprta s porno »neresničnimi resnicami«, iznakazi lepoto ljubezni in laže človeštvu v obraz. Človeka spravlja v nemočen položaj. Zlagana erotika nima nič opraviti s seksom, ki dela v ljubezni. Laži o erotiki spravlja avtentičnost resnic v podnajemniški položaj. Človeka postane odvisen od iluzij, ki so neresnica. Sledijo neorientirana razočaranja in impotence. Ljudje prehodimo potok, misleč na čistočo, ki jo

Nemir vase zazrtega miru

Ob večerih se rad sprehajam po gozdnih poteh, ki so spomeniki mojemu otroštvu. Veliko pretresljivega in veliko ganljivega doživljam na stezah, ki mi pravijo, kam naj stopim. Vsak korak, ki ga naredim, je zgodba vsaj enega življenja. V njem se zalotim, v njem se znajdem, v njem pestujem vse, kar me je tako osrečilo v življenju in kar mi je dalo tudi težke preizkušnje. Majave krošnje dreves se skupaj z mano klanjajo spominom, ki danes postajajo neka nova resnica. Mati, oče, žena, moji otroci, jaz in vsi, ki smo na tem svetu. Morda na prvi pogled v Peklu, a z vztrajnostjo več v Nebesih. Hvala njim, ki mi pomagajo, da zmorem.

Večerni pogovori z bližnjimi in tudi bolj oddaljenimi me potešijo in priklenejo v nekakšen spokojen mir. Da, to je večer, to je čas, ko človek polaga račune pravkar poslavljajočemu se dnevu. Morda se neposredno tega ne zavedamo, vendar je tako.

Pogovori sklepajo zблиževanja. Morda bi bil rad še bliže sebi. Vidim možnosti, ki jim sledim v Duhu. A ni to dovolj, ni to največ, kar človek premore? Slediti samemu sebi?

Ko bi ta večer trajal tja do večnosti.

Potem bi tudi moji postali spokojen del večera in jaz z njimi. Morda pa nisem daleč. Morda me je tišina noči našla nekoliko nepripravljenega. Vendar se čutim, se celo strinjam. Slišim se in se strinjam sam s sabo in z nočjo.

Ljudje smo žalujke in nasadi orhidejskih radosti

Ko se zlekнем v podstrešno pribežališče, si, ne da bi vedel kako, nadenem izpraševalca vesti. Med sosedi se sprehaja in me poizkuša najti in poslušati. Ta požrešen sesalec, ki me spremlja od spočetja dalje. In še mnogo prej. Prišel je neki dan in me seznanil s svojimi nameni. Ne naenkrat. Postopoma, kakor vzhajajoče sonce in brez vsake sile, kakor voda v jezeru, ki mrmra svoje zgodbe. Čakajoč, kaj bo prinesel naslednji trenutek, je moj izpraševalec celo preveč zvedav. Zato, ker je enak meni in ker ni on jaz, ampak sem jaz On.

Edinstvenost vsakega človeka je prav v odnosu do izpraševanja vesti. Saj zgodbe so si včasih podobne, a vsaka nosi svojo bisagno vrednost. Življenje je torej ime, človek pa priimek. Tako, da se med seboj ločimo in si s tem ponudimo možnosti zблиževanja. Do neke mere. Do svoje mere. Od tu naprej se zopet iščemo, da zadostimo potrebam po združevanju. Ponujamo imena in priimke in jih množimo. Da zrastejo novi naslovi, na katerih so hiše in v hiši se ljubita fant in dekle. Do onemoglosti. Ker je prav onemoglost najbolj resnična in nudi brezmejne prostranosti. Nič preračunljivega ni v njej, zato dovoljuje take ljubezni.

Ljudje smo iskalci mnenj. Izhodišče za splošno mnenje o meni je moje mnenje. In tako je z vsemi nami, podnajemniki zemeljskih prostranstev.

Človekova duša je največji planet

V njej, v Duši, je vse. Je cel svet, je vse vesolje, ves planetarni sistem, najbolj drobna roža na travniku in žuboreča voda, ki teče skozi hladne gozdove. Pa tisti potoček v Rebru pod vasjo, kjer sem kot otrok postavljaj vrteče se mlinčke, bredel po vodi in sestavljal kamenje v nekakšne hišice. Ker sem bil otrok, sem to počel le z rokami. Duša se je ob tem napajala, se zadovoljevala in izpolnjevala svoje namene. Rastel sem. Danes si to s pomočjo misli poizkušam vrniti, najprej v predprostor srca in nadalje prav v žrelo Dušnega domovanja. Tako neznansko si želim otroške vode, sonca, ki je kapljalo svoje žarke skozi goste drevesne krošnje, želim si mokrih jutranjih gozdnih stez in oroselega kamenja, ki me je na poti sprejemalo v nov dan. V življenje me je sprejemalo. Ker sem se kot otrok, ne da bi se tega zavedal, samo dajal. Predanost otroštva je prav v tem, da je manj zavestnega in več čutenja. Zato samo daje, tudi takrat, ko prejema.

Danes, mnogo časa je od takrat, si želim, da me voda iz potoka znova posrka. In napoji. Prav takšnega, kakršen sem. V neskončno spoznanje mladosti. Da bom otroštvu povrnil tisto, kar sem od otroštva podedoval, a morda nespretno vlagal dalje. Nisem zmogel, ker nisem vedel, in zato ne znal.

Najprej in najbolj sem seveda podedoval golega sebe, v toku življenja pa še nepregledno listnato krošnjo solznih in radostnih

Ljudje smo dejansko stanje

Na človeka venomer prežita dobro in slabo. Vendar smo nagnjeni k temu, da se bolj bojimo slabega, kakor veselimo dobrega. Slabemu dajemo prvo mesto in večjo moč. Ravnotežje je porušeno in veselju se manjša prostor.

Nasploh je človeštvo postopoma skozi razvoj prišlo na nivo dojemanja življenja kot neke vrste uganko, namesto da bi življenju pustili vrednost skrivnostnega. Skrivnostno naj ne bo uganka. Ugankarsko drezanje tam, kjer ni potrebe in ne razloga, razkrajaja osnovno vrednost.

Koliko nepotrebneža počnemo, da bi spoznali našo prihodnost. Čemu? Ali res potrebujemo »pričevalce« naše prihodnosti? Ne, saj so zagotovo ljudje, ki o prihodnosti ne vedo ničesar. In konec koncev, zakaj naj bi prehiteli s prihodnostjo, če še preteklosti in sedanjosti nimamo urejene. Z vedenjem o prihodnosti bi radi ne uredili in prehiteli tisto potrebno, ki je tukaj in sedaj. Obšli bi se.

In nelogično se mi zdi, da ljudje, ki ne verjamejo v onostranstvo, zaupajo nekemu, ki pripoveduje prihodnost. Tako ravnanje je ustvarjanje nekih namišljenih in izmišljenih dejstev, ki pričajo, kako bi človek urejal sebe na način, ki je daleč stran od človeka. Laži bi naložil v resnice, češ resnica bo klonila in postala nekaj izven tistega, kar je absolutno res.

Življenje ne sme biti slutnja

Kajti, če je slutnja, potem nimamo česa dejansko živeti.

Vsak dan se znova in znova upogibam k svoji samoti z namenom, da ne bi bil sam. Tako nepredvidljive so moje konkretnosti, ki me nenehno opozarjajo, naj že neham dvomiti. Kajti dvomi povzročajo strahove, strahovi utesnjenosti, slednje pa imaginarnosti. Pojavi se zbežnost, ki prerašča v paniko.

Okrog sebe videvam veliko različnih stvari. Najprej bi moral biti kos sebi. Mati je v vsakem primeru prednica, ki bolj zahteva, kakor daje. Ali je to prav? Tista mati in tiste matere, ki so hčere svojih staršev. Oče se v teh zgodbah trudi biti stabilen, vendar je ogrožen zaradi svoje moške danosti. Ker je lovec, ima premalo pravega časa, bori se sam s sabo in zmanjka mu prostora za prehode onstran. Tja, kjer so plemena z urejenim čustvenim statusom. A, ker jih v popolnosti ni, ostaja mož doma, v svojem getu. Gledajoč ženo in otroke. Sosedje so mu vedno bolj omočična dejanskost in se jih izogiba. Preko vsega beži in postopoma skoraj zbeži. Materi v naročje. Otroka išče in nadomestilo za pomanjkanje najde v materi. Kaj, če je to mati njenih otrok.

Mati, ta brezmejna vsebina. Zato nikoli ne umre. Zapiše se v zgodovino kot odrešenik, ki s svojimi prsmi nahrani četo dojilj in četo vojakov. Mož je vojak, ki premaguje žrtve, le sebe ne zmore premagati nikoli. Ker si ne zmore, ker si ne zna povedati, kako naj bi bilo. Moževe zmage so iskanje novih borcev. S tem

*In mir bo končno našel svoj pravi mir,
glas svojo pravo besedo.*

Nekaj utrinkov ob branju (vseh) besednih del Mirana Rustja

Miran Rustja (rojen 1957, od rojstva živi na Brjah), glasbeni pedagog, skladatelj, zborovodja mnogih zborov doma in v zamejstvu, je izdal tri pesniške zbirke in dve knjigi razmišljanj, v sporočilno celoto povezanih esejev. Prva pesniška zbirka *Našel sem izgubljene spomine* je izšla 1989 v samozaložbi, zbirko *Veter pomladnih angelov* je izdala goriška založba Branko (1998), tretjo, *Zvoki sonca* pa Aristos iz Ajdovščine (2001). Vse tri zbirke imajo krajšo ali daljšo spremno besedo: prvi jo je napisal Taras Kermauner, drugi Bojan Bratina, tretji Matjaž Kmecl. Založba Branko je avtorju izdala tudi dve knjigi proznih razmišljanj: *Kako biti in ostati bolan* (2008), spremno besedo je napisal Bogdan Žorž, in *Bolehne razdalje* (2009), besedilo spremljajo na pot med bralce besede Bojana Bratine.

Namen natančnega navajanja založnikov in piscev spremnih besed je naslednji: vsa dosedanja dela Mirana Rustje, Primorca, so izdale domače, primorske založbe, pisci spremnih besed pa so odlični poznavalci slovenske poezije, še posebej besednega ustvarjanja na zahodu naše države. Vse tri pesniške zbirke imajo tudi bogato likovno dopolnilo primorskih slikarjev ali fotografov. Prvo je opremil Bogdan Vrčon, drugo pa Milovan Valič. Fotografija na naslovnici tretje je delo Martina Peliconi.

Bogdan Žorž dela z mladimi in njihovimi družinami, je družinski terapevt in inovator na vzgojnem področju, bolje obujevalec reda, urejenosti, čustvene stabilnosti in njihovega pomena za zdravo duhovno in telesno rast mladega človeka. Tudi on je Primorec. Rob, v tem primeru državni, mora sam poskrbeti, da se uveljavi v vseh oblikah človeškega ustvarjanja, sicer ostane samo rob, neviden in neopažen, z ničemer soustvarjalec slovenske kulture. Rob sam pa s pojavljanjem, s tem, da je viden, krepi svojo moč in svoj ustvarjalni potencial, išče svojo besedo in svoj glas.

Nebesni madeži so tretja Rustjeva knjiga razmišljanj in zaključuje avtorjevo pot od vprašanja (K)ako biti in ostati bolan, prek (B)olehnih razdalj do sklepne ugotovitve ene od poti njegovih iskanj.

Zanima me prehod od poezije v razmišljanja o smislu in smiselnosti življenja, o človekovem ustvarjanju lastnega bivanja in sobivanja z drugimi. Zanimajo me teme, ki od poezije vodijo k Rustjevi trilogiji o bolezni, njeni nujnosti za zdravost.

Taras Kermauner v spremni besedi k pesniški zbirki Našel sem izgubljene spomine ugotavlja, da je ... *Rustjeva poezija kar precej miselne narave; komaj kdaj preprosta*. V njej odkriva intelektualizem, značilen za današnji čas, ter pisanje *o praznini, tujosti in neznanosti*. Ugotavlja pomen spominov, problematiziranje doma, protest proti laži. Po njegovo je Rustja kritičen, skoraj angažiran, če ne bi bila slogovna značilnost njegovih pesmi zelo bogata metaforika. S pomočjo Kermaunerja odkrivam prisprodebe *preperela krpa pozabljenih spominov* ter verze ... *daljava ostaja predaleč za pravo razdaljo / in objamemo vzdih, kot obok nemoči*. Spoznavam, da je za Rustjo *bolezen polna orgasmov*, da se za vsako srečo kliče jasen pokol, da je živeti strašno in nevarno,

zato pavi: ... počakaj na večer in dovoli / hrepenenju, / da obišče grozo / in naj mrak potuje po dolini, / skozi sivo temo, / kjer ljubi mir trpljenje, / strah, / veselje in pamet neumnih. (V enem času se priklonim malim deklicam).

V ciklu Smisel na robu ugotavlja: *Vsakič, ko me trpljenje obišče, / se premaknem v neko smer.* In z vprašanjem Katero? takoj podvomi v njeno pravost. Zato je razdalja med tem, kar naj bi bil, in tem, kar je, smer, ki ne obstaja (Hotel sem stopiti na skalo v upanju). Črta misli, ki so pristale v pesku, mir je odšel (in bo prišel po vodi), otroci se bolno podijo za igro smrti, edina resnična stalnica je Sonce, še ono je klatež, ki prihaja samo še gledat. Vendar mravlje iščejo, pravi v pesmi *Gledam mravlje*, kako bežijo. In če one, razumem, da je iskanje dano tudi človeku, čeprav se pesem zaključí z vzklikom: *Človek, kako si sam!* Tudi v ciklu *Potopila sva sonce v oblake* pesnik ostaja sam, kljub njeni bližini, saj se ona, ljubezen in on bojujejo, njegov strah je njun najhujši sovražnik, godojevsko pričakujeta angela varuha. Rešitev je morda, samo morda, v klicu, zapisanem retorično: *Dajva ljubezni svobode.* A retorična trditev ne daje (nikoli) rešitve, retorično vprašanje ne daje odgovora, zato se pesnik v svoji samoti odloča za iskanje.

Kermauner ugotavlja, da je Rustjeva poezija slogovno ekspresionistična. Taka je tudi likovna oprema knjige, predvsem pa se mi zdi, da abstraktni ekspresionizem večajo nekateri oblikovni poudarki v pesmih samih. Vsi prvi verzi pesmi so, razen začetne velike začetnice, natisnjeni z malimi črkami. Izjema je pesem z naslovom *Midva*, kjer je zapis *MIDVA*. V isti pesmi je posebej poudarjen verz *Tekmujemo TI, LJUBEZEN, JAZ*. Tako *MIDVA* nikoli ne postane, po Zlobčevo, dvoedinost, vedno ostaja trojstvo: ona, ljubezen, on. Med njima so (ne)premagljive razdalje, kar

potrjujejo krepko natisnjeni verzi ali njihovi deli: *ljubita za senco v senc* (Za kratek spomin sem izgubil tla), *razmisli, kratek je čas* (Prejšnjo ali zdajšnjo noč), *(N)ašel sem izgubljene spomine* (V krogu se prikaže smeh in) in *(T)ako sem sam* (Krenil bi, da ne bi opazila). Zbirko sestavljajo trije cikli, vsi trije se končajo z zavestjo ali oddaljenosti ali samote. Oddaljenosti od ljudi, resnice, sebe in nje.

V spremni besedi k drugi pesniški zbirki Veter pomladnih angelov Bojan Bratina ugotavlja, da je Rustjev svet številnih posameznikov svet mnogih soočenj, pesnik zapisuje svoje spoznanje o kaotičnosti v soobstoju in vsak stik z drugim je preverjanje lastnih moči.

Pesnik je zbirko razdelil na štiri cikle. Njihovi naslovi, Goste deževne kaplje in kričijo, da je dež, Narava joče, jaz trpim, Če jočeš ti, se izgubim, Če jočem jaz, te izgubim, prebrani kot pesem, kot štirje samostojni verzi, odkrivajo bistvo pesnikovega sporočila: človek je samo del sveta, kozmosa. Zato trpi, ko narava joče. Veliki kozmos, vesoljskost narave se ponovi v njiju: v trenutku trpljenja jo izgublja, v trenutku njenega trpljenja je izgubljen on. Ker absolutne, trajne sreče, ki bi bila nasprotje ne-sreče, ni, je njun odnos, njuna možnost popolnega sobivanja ves čas na preizkušnji. Ves čas se morata iskati, ves čas se iščeta skozi preverjanje lastnih čustvenih stanj in stanj ljudi, s katerimi sobivata. Pesnik ugotavlja, da boleha na krivičnem odnosu (Vse to), se sprašuje, ali bo kdaj ozdravel (Glej svet), verjame v rodovno, kasneje pravi rodbinsko povezanost očeta, sina in sina očeta (Med nami). Novost v njegovi poeziji je satira, ostra in brezkompromisna, ki ne izbira besed za to, da označi veliki nič sodobnih uspešnih puhloglavcev (Impo). Slogovna posebnost pesmi v drugi zbirki je na eni strani še

vedno abstraktni ekspresionizem, bi rekel Taras Kermauner, ali nepravilno prekinjeni ritem, kar bi dodal Bratina. Ugotovitev velja predvsem za daljše. Mnoge pesmi so izjemno kratke, sestavljene tudi samo iz naslova in enega verza. (*Vedno sam! Pod oknom me kamenje kliče.*) Prav krajše pesmi imajo poudarjen ritem, lahko določimo vrsto stopice, pojavlja se tudi rima in Bratina pravi zanje, da kar kličejo po glasbeni nadgradnji. Rustja je glasbeni pedagog, zborovodja mnogih zborov na obeh straneh meje, skladatelj, ki je uglasbil tuja besedila (Rilkejeva, kar deset Gregorčičevih, če omenim le dva pesnika) in svoja ter izbral za skladateljsko izhodišče tudi ljudsko ustvarjanje svojega domačega okolja. V zadnjih dveh pesmih – Je nič, ker ni in Ljubezen omame – spoznavamo Rustjevo večče igranje z besedami, s čimer ustvarja paradoks in prehaja s spoznanji v bližino kasnejših esejev (... *ki bi, / če ne bi in ne bi, / če bi, ...* v pesmi Ljubezen omame), odmika se od čiste lirike in je vse bližje trditvam, vodilom, maksimam.

Za tretjo pesniško zbirko *Zvoki sonca* ugotavlja Matjaž Kmecl, da je *logični plod temeljno zastavljene usmeritve: raziskovanje sveta iz najintenzivnejšega osebnega, to pa je iz ljubezenskega položaja; iz ljubezni se vidi mnogokaj nenaavadno ostro in jasno, ljubezen je daljnovidna optika*. Prav iz najbolj osebnega se vidi tudi družbeno, pesnikov položaj v svetu, v katerem je, in je edini prostor njegovega bivanja. Prav iz osebnega izhajajo vsi miselni preobrati, intelektualiziranje, pravi Kmecl, vsa Rustjeva oksimoronska metaforika (*na tebi se vidim ujet v svobodo; tako daleč je blizu*). Zbirka je razdeljena na štiri cikle. Zanimivo je, da tudi njihove naslove beremo kot novo sporočilo, lahko bi rekli, da se samocitira. Zanima me zadnji cikel, *Skozi tisoč poti se gnezdim v življenje, saj je, tako mislim, prehod v njegovo*

esejistično pisanje in so v njem že vse misli, ki jih najdemo v esejistični trilogiji. Pesmi zadnjega cikla so življenjska zgodba lirskega subjekta: Preden si z vodo umije obraz, z besedo očisti dušo vseh madežnih in brezmadežnih madežev. Na stojnici duš ne more ničesar kupiti, ostaja praznih rok, pesek njegovih želja je pogrinjalo med himno in žalno koračnico. Razpet med dve skrajnosti ni ne lahek in ne trpek, skozi tisoč poti se gnezdi v življenje; bil je uganka, nikoli rešljiva, dokler ni ugledal nje, ki je ljubezen. Zanj se vse splača. In nenadoma ugotovi: tako preprosto je biti preprost, vse je lahko boj za življenje ali boj za smrt, preprosto je molčati in zreti podobam v srce, le pravo srce moraš imeti. Če je tako, je Bog v njem in smisel je boj, da preženeš nesmisel in se dokoplješ do zadnjega spoznanja: *Ustavim se pred vrati dušnih hiš in se čudim: Le kaj vse premore nič!* (Ta večni spet).

Tako branje poezije ni pesniško branje, ni bralčevo soustvarjanje zapisanega pesniškega sveta, ni prepoznavanje ali zanikanje sebe v besedah drugega, pač pa branje z namenom, tezo, rekonstruiranje »kaj je pesnik mislil« in ne ugotavljanje, kaj mislim jaz, bralka, če mislim. Prav tako branje pa je nujno, če naj odgovorim na vprašanje: Ali se že v Rustjevi poeziji, prav zaradi intelektualiziranja, slogovno pa zaradi oksimoronov, dogaja prehod v eseje.

Odgovor je, seveda, da. Vse Rustjevo pesniško, esejistično, pedagoško, skladateljsko delo je usmerjeno k enemu cilju, bolje spoznanju: sreče, druga beseda zanjo je mir, človek ne more ustvariti s hlepenjem po daljnem in nedosežnem, s pripomočki in rezervnimi deli, ampak s samospoznanjem, ki ni nikoli dokončno, temveč je proces, stalno delo s samim sabo, stalno preverjanje, potovanje po tisoč poteh, s katerimi se gnezdimo

v življenje, pravi sam v pesmi *Krheč v trdnem* (Zvok sonca, 57). V spremni besedi k njegovim esejem *Kako biti in ostati bolan* Bogdan Žorž pravi, da je temeljno Rustjevo vprašanje, kako živeti z lastno nepopolnostjo, s svojo *boleznijo*, ki ni klinična diagnoza. Ko postavlja vprašanje in išče odgovor, se spopada z miti in iluzijami, ki jih je ustvarilo človeštvo, a vsakemu človeku, tudi sebi, dopušča, da ohranja svoje mite in svoja verovanja. Edino, kar zahteva, najprej od sebe, je, da svoja prepričanja, tako pravi Žorž, resnično tudi živi. Če verjamem v dobro, potem moram to dobro živeti, če verjamem v ljubezen, jo moram živeti. Ker pa sem slaboten, podvržen zlu, moram preko njega in njegovih skušnjav v dobro.

Rustjeva knjiga *Kako biti in ostati bolan* je ob izidu med bralci povzročila tudi nekaj nelagodja: pričakovati je, da si človek želi zdravja, da je zdravje, nedosegljiv telesni in duhovni ideal, tista stopnja bivanja, sicer utopična, ki naj jo vsak doseže na kakršenkoli način. Zato so ljudje postavljali vprašanja, kaj z avtorjem je, ali ni morda prav zares bolnik, saj piše o nevrotikih, kako hudo mora biti z njim, kam hodi na terapije, kdo je njegov zdravnik. Prav ta vprašanja pa potrjujejo smiselnost in pomembnost Rustjeve knjige: potrošništvo, kopičenje dobrin v vseh obdobjih človeške zgodovine je povzročilo uveljavitev napačnih vrednot in postavljanje napačnih življenjskih ciljev. Razumljivo je, da se tisočletne usedline, Rustja jih imenuje rodbinske, lahko pa bi jih razširili v rodovne, narodne, ki so oblikovale značaj posameznika in skupnosti ter razvile tudi mite o njih, ne morejo spremeniti od danes do jutri. Za spremembo je potreben proces, morda tudi tisočleten. Prav je, bi rekel Rustja, da verjamemo v ljudomilost, pridnost, odprtost našega naroda, v njegovo prijaznost in delavnost,

celo marljivost. Toda če verjamemo v to, potem moramo to tudi živeti: biti ljudomili, pridni, odprti, spoštljivi do drugega itd., ne samo v velikem, bi rekel Rustja, v makrokozmosu, tudi v malem, v mikrokozmosu, v svoji družini. Definicija bolezni je pri Rustji, tako razujem, potovanje po tisoč poteh, ki so vse pomembne, s katerimi se gnezdimo v življenje. Zato tudi ne morem sprejeti pomisli Bojana Bratine, da je knjiga *Kako biti in ostati bolan bliže terapevtskim, psihiatričnim obravnavam*, da pa se v delu *Bolehne razdalje bolj loteva širših pomembnih tem našega vsakdana*. V obeh delih gre za isti problem, za jasno izražene resnice o nevrotičnem, nepotešenem in v nedosegljive cilje usmerjenem življenju, ugotavlja Bratina. Le da je v prvem delu bolj poudarjen posameznik, v drugem, *Bolehne razdalje*, pa družba in posameznik v njej. Za Bratino ponavljam: razdvojeni posameznik in razdvojena, bipolarna družba morata težiti k spravi s samim seboj, morata živeti z dobrim in za dobro.

Notranja sprava, življenje z dobrim in za dobro, pa ni enkratni dogodek. Ves čas se notranje spravljamo sami s sabo, ves čas skušamo živeti z dobrim in za dobro. Zato Rustja ne daje nasvetov in dokončnih odgovorov, ne govori o tem, kako doseči nekaj v dveh, treh ali devetih stopnjah. Ker je sprava s samim seboj, in obenem s svetom, proces, odpira vedno nova vprašanja in išče, zase, vedno nove odgovore. Če se me bralke delo dotakne, moram sama skozi proces notranje sprave, ne da bi ubirala Rustjeve poti gnezdenja v življenju, temveč svoje lastne. Zato pravi Bratina: *Ker se odpirajo globoke eksistencialne teme sodobnega človeka, je ravno aktiven odnos do branega pogoj za individualno duhovno nadgrajevanje in bogatenje slovenske humanistične misli.*

S knjigo Nebesni madeži Rustja zaključuje svojo trilogijo, a je ne zaključi, kar dokazujeta zadnja dva odstavka v knjigi: *Na tem svetu potrebujemo Boga resneje, kot morda mislimo in vemo. Kajti ta svet je odnos in smrt je orgazem, da se izlijemo v Božje. Ne vidim razloga, da se mnogi tako otepajo vsega, kar diši po veri, po Božjem. Pustimo ljudi, pustimo se med seboj v slabem pri miru in vzdržujemo tiste zapovedi, ki se jih resnično nimamo kaj sramovati. Imajo dober oziroma pravi namen. Počasi to počnimo, se ne mudi. Vendar dajmo, delajmo zase in za vse ljudi. V takem nas bodo tudi živali in rastline bolj vesele. Vse bo lepše. Tudi vode v potokih in sonce bo skozi krošnje dreves grelo ravno prav.*

In mir bo končno našel svoj pravi mir, glas svojo pravo besedo. Delo ostaja odprto, uresničitev misli je postavljena v prihodnost, vsa človekova dejanja, ki vodijo v spremembo, pa so napisana v sedanjiku. Prihodnjik pomeni uresničitev vsega, kar ljudje počnejo počasi, saj se jim ne mudi, a vztrajno. Prav zadnja dva odstavka v knjigi sta izhodišče za moje razmišljanje o njej.

Rustja zapiše, da na tem svetu potrebujemo Boga resneje, kot morda mislimo. Skozi vse tri knjige ugotavljam, da mu je krščanski Bog najbližji, a sprejema vsa božanstva tega sveta. Pozna Biblijo, jo bere in si dovoljuje osebni odnos do Boga, kar ni vedno v skladu z doktrino in z institucijo. V razmišljanjih se nadaljuje njegova trditev o enosti človeka in boga, zapisana v Bolehni razdaljah: *Izgovor, da sem ustvarjen po Božji podobi, me spravi v neroden položaj. Še bolj nemočen postanem, kajti potem lahko počnem, kar hočem. Bog je odgovoren. Vendar Bog sem jaz.* Ne sprejema nauka o izvornem grehu, saj *človek ne more in tudi ne sme privekati na svet s krivdo.* Naloga vseh ver je utemeljevati ljubezen, kar zmorejo samo misijonarji, ki namesto dogem dajejo

resnično sebe. Če širim, potem je misijonarstvo lahko poslanstvo vsakogar med nami. Ker je Bog ljubezen, ga potrebujemo resneje, kot morda mislimo. Ker je Bog jaz, se uresničuje samo v odnosu do drugega ali drugih. Naslov dela je povezan s pesmijo *Tiho vračanje domov* (Zvoki sonca, 54): v njej si z besedo očisti dušo vseh madežev, madežnih in brezmadežnih. Skozi delo jih spoznavamo; Rustja razloži svoje razumevanje nevrotikov, ki so zasvojeni z drugimi in s seboj, saj klečijo ob sebi in narcisoidno ogledujejo same sebe, poudari pomen pridedovanosti, genetske in čustvene določenosti z rodbino, govori o sledeh, ki jih v nas vtisnejo dogodki in jih mi vtiskujemo z dogodki v druge, o strahu, ki vselej je, tudi takrat, ko ga ni, o pomenu motivacije, zaradi katere človek zmore iz nesreče v srečo, o pomenu krize, ki omogoča rast. Opredeli razočaranje, zdravje, vzgojo, psihično nestabilnost, ki je erozija duše: tako kot voda, vetrovi, tokovi izpodjedajo zemljo, dolbejo v skalo in v njej puščajo sled, tako nepravi, neodkritosrčni odnosi uničujejo dušo. Človek od danes nadaljuje prednike in raste v potomce, kar spoznavamo že v pesmi *Med nami* (Veter pomladnih angelov, 65). Skozi očeta in sina in sina očeta se uresničuje božanska enost. Smo del narave, mali, a nujni del vesolja, z nami je vesolje popolno. V knjigi so mesta, kjer bralec zasluži to enost vsega, kar je, tudi zaradi izjemno lepih opisov narave, poti skozi gozd, potokov, luninih svitov. V sozvočju človeka in narave sta lepa oba, narava in človek, ki doživi ob tem posebno stanje posvečenosti in razsvetljenosti: mir najde svoj pravi mir, glas svojo pravo besedo. Tisto, ki je odrešitjska in z njo izmijemo vse madeže, madežne in brezmadežne.

Rustjevo delo *Nebesni madeži* je razdeljeno na petnajst delov. Prvih štirinajst miselnih postaj predstavlja v bistvu postaje iska-

nja, muke in slasti spoznanja, vzpone in padce, lahko tudi pod križem, do katerih prihaja človek, ki je Bog. Zadnji, petnajsti del pa je odkritje poti, vstajenje v življenje. Odkritje pa ni dokončno, ker ne more in ne sme biti nikoli dokončano: človekova naloga, ne usojenost ali obsojenost, je nenehno ustvarjanje samega sebe in stalno preverjanje svojih dejanj in odnosov s soljudmi. Je stalna sprava s samim seboj, z drugimi in z naravo. Je edino pravo radostno uresničevanje samega sebe.

Nebesni madeži so delo, ki ga je treba brati počasi, z razmislekom in željo, da bi njegovo sporočilo v svojem življenju uresničili.

Ivana Slamič

Vsebina

Smo steza naših poti.	3
V enakosti smo si ljudje najbolj različni.	7
Različnost posameznika naredi enakost celote	13
Z vsakim trenutkom odhajam kot delček nečesa novega	17
Mejniki nam ponujajo rešitve	23
Izvirni greh izgine že ob spočetju.	29
Človek odhaja in nenehno prihaja.	35
Zlomljen vedno zaradi in za nekaj	39
Različne vrste psihičnih težav imajo skupno točko.	43
Človek je vedno na sledi samemu sebi, vendar se nikoli ne ujame	47
Nemir vase zazrtega miru	49
Ljudje smo žalujke in nasadi orhidejskih radosti	53
Človekova duša je največji planet	61
Ljudje smo dejansko stanje	71
Življenje ne sme biti slutnja	75
<i>Spremna beseda: Nekaj utrinkov ob branju (vseh) besednih del Mirana Rustja</i>	83

***In mir bo končno našel svoj pravi mir,
glas svojo pravo besedo.***

Miran Rustja (rojen leta 1957, od rojstva živi na Brjah na Vipavskem), glasbeni pedagog, skladatelj, zborovodja mnogih zborov doma in v zamejstvu, je izdal tri pesniške zbirke in dve knjigi razmišljanj, v sporočilno celoto povezanih esejev. Prva pesniška zbirka *Našel sem izgubljene spomine* je izšla 1989 v samozaložbi, zbirko *Veter pomladnih angelov* je izdala goriška založba Branko (1998), tretjo, *Zvoki sonca* pa Aristos iz Ajdovščine (2001). Vse tri zbirke imajo krajšo ali daljšo spremno besedo: prvi jo je napisal Taras Kermauner, drugi Bojan Bratina, tretji Matjaž Kmecl. Založba Branko je avtorju izdala tudi dve knjigi proznih razmišljanj: *Kako biti in ostati bolan* (2008), spremno besedo je napisal Bogdan Žorž, in *Bolehne razdalje* (2009), besedilo spremljajo na pot med bralce besede Bojana Bratine.

... Rustjevo delo *Nebesni madeži* je razdeljeno na petnajst delov. Prvih štirinajst miselnih postav predstavlja v bistvu postaje iskanja, muke in slasti spoznanja, vzpone in padce, lahko tudi pod križem, do katerih prihaja človek, ki je Bog. Zadnji, petnajsti del pa je odkritje poti, vstajenje v življenje. Odkritje pa ni dokončno, ker ne more in ne sme biti nikoli dokončano: človekova naloga, ne usojenost ali obsojenost, je nenehno ustvarjanje samega sebe in stalno preverjanje svojih dejanj in odnosov s soljudmi. Je stalna sprava s samim seboj, z drugimi in z naravo. Je edino pravo radostno uresničevanje samega sebe.

... *Nebesni madeži* so delo, ki ga je treba brati počasi, z razmislekom in željo, da bi njegovo sporočilo v svojem življenju uresničili.

Iz recenzije

